

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УКРАЇНІ

У статті розкрито проблеми підготовки сучасного фахівця галузі фізичної культури і спорту відповідно до визначених суспільних пріоритетів й потреб розвитку галузі фізичної культури і спорту. Автори на основі практичного досвіду розкривають недоліки в сучасній сфері фізичного виховання і спорту, запропонували деякі початкові шляхи її реформування.

Ключові слова: професійна підготовка, фахівці фізичної культури й спорту, здоров'я населення.

В статье раскрыты проблемы подготовки современного специалиста в области физической культуры и спорта в соответствии с определенными общественными приоритетами и требованиями развития области физической культуры и спорта. Авторы на основании практического опыта раскрывают недостатки в современной области подготовки современного специалиста физической культуры и спорта, предлагает некоторые первые шаги ее реформирования.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, специалист физической культуры и спорта, здоровье населения.

The article deals with the problems of modern specialist training in physical education and sport in accordance with certain social priorities and needs of physical culture and sports. The author based on practical experience in detail revealed flaws in modern physical education and sports, offered some initial ways of reforming it.

Key words: training specialists physical culture and sports, health.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ. Останні роки сфера фізичного виховання стала помітно відставати від інших освітніх напрямків. Комп'ютеризація, освоєння інформаційних технологій, оволодіння природничо-науковими та гуманітарними знаннями не залишають часу дітям, молодим і дорослим людям для занять фізичними вправами [1, 5, 10, 12]. Фізичний стан і здоров'я людей давно мають тенденцію до погіршення, але зараз це стало особливо помітним. Низький рівень фізичної підготовленості зумовлює підвищення рівня захворюваності, знижує опірність організму, призводить до збільшення кількості людей з хронічними хворобами, значно послаблюється можливість уникати стресів.

Окрім незадовільного стану здоров'я населення, є певні фактори, які зумовлюють проблеми функціонування галузі фізичної культури і спорту, що в свою чергу призводить до фізкультурної неосвіченості людей. Сюди можна віднести: невідповідність нормативно-правової бази сучасним вимогам; незадовільний стан матеріально-технічної бази, низький рівень наукового забезпечення розвитку фізичної культури і спорту; недостатнє бюджетне фінансування; розбалансованість у системі підготовки та підвищення кваліфікації фахівців; низький рівень заробітної плати, недостатня кількість інструкторів з фізкультурно-оздоровчої діяльності, тощо [3].

У сфері фізичної культури склалося протиріччя між потребою суспільства в розширенні послуг, що здійснюються засобами фізичної культури, і можливістю надання їх фахівцями, яких сьогодні випускають ВНЗ.

Саме тому **актуальністю** роботи є збереження здоров'я людей в сучасних умовах життя та підготовка високоякісного фахівця у галузі фізичної культури та спорту.

Аналіз досліджень та публікацій. В Цільовій комплексній програмі "Фізичне виховання – здоров'я нації" вказано, що у сучасних умовах в Україні склалася критична ситуація із станом здоров'я населення і наводяться дані про те, що майже 90% дітей, учнів, студентів мають відхилення у здоров'ї. [2]. На VI Міжнародній конференції "Молода спортивна наука України"

(Львів, 2002 р.) в доповіді групи авторів: Р.Поташнюк, І.Поташнюк, Г.Іванова та інші на тему "Здоров'я формуючі технології навчання і виховання учнівської та студентської молоді" наводилися наступні дані: на 1000 обстежених ними учнів 350-482 (тобто кожний другий), мали хронічні захворювання.

Як було вказано, стан здоров'я у сучасних умовах є кризовим. Поруч із поширенням захворювань серцево-судинної, дихальної систем масовим стало таке явище, як порушення постави, воно зустрічається майже у 95% населення.

Дослідженнями В.Язловецького (2001) встановлено, що дотримуються здорового способу життя лише 27% населення. У 25% спосіб життя достатньо здоровий, але за умови корекції окремих звичок його можна значно поліпшити. У 43% людей спосіб життя є неправильний, який потребує зміни звичок і негайних дій для впорядкування способу життя.

В тій же Цільовій комплексній програмі "Фізичне виховання – здоров'я нації" в розділі "Фізичне виховання і фізкультурно-оздоровча робота у навчально-виховній сфері" вказано, що фізичне виховання учнівської молоді повинно здійснюватись на принципі пріоритету оздоровчої спрямованості. Молодь та доросле населення не навчені навичкам піклування про власне здоров'я. Вчителі та інструктори з фізичної культури повинні допомогти людям оцінювати власне здоров'я і навчити його підтримувати у нормі.

Такі автори як Мартиненко В.В., Мединський С.В., А.Герцик (2006), О.Вацеба, М.Ісаченко (2008), М.Приймак (2003), О.Тимошенко (2008, 2009), Н.Турчина (2008); Л.Сущенко (2003). вивчали питання підготовки фахівців у галузі фізичної культури та спорту. Роботи даних авторів містять низку аспектів розвитку та функціонування галузі фізичного виховання та спорту в сучасних умовах ринкових відносин. Проте не слід забувати, що слід удосконалювати і сам процес підготовки майбутніх і вже існуючих спеціалістів галузі фізичної культури та спорту в відповідно до сучасних вимог суспільства.

Саме тому **метою роботи** є розробка нових методик підготовки фахівців у галузі фізичної культури та спорту, а також підвищення рівня фізкультурної освіченості людей та як наслідок покращення та зміцнення стану їхнього здоров'я.

Об'єктом дослідження є форми та методики підготовки високоосвіченого спеціаліста у галузі фізичної культури та спорту.

Предметом дослідження виступає фахівець у сфері фізичного культури та спорту.

Завдання дослідження:

1. Визначити чинники, від яких залежить стан здоров'я населення.
2. Вивчити і виділити проблемні аспекти у підготовці високоякісних, високоосвічених фахівців у галузі фізичної культури та спорту.

Методи дослідження:

1. Аналіз та узагальнення спеціальної науково-методичної літератури.
2. Метод анкетування.
3. Метод опитування.
4. Методи математичної статистики.

В результаті проведених досліджень було виявлено певні чинники, які впливають на стан здоров'я людей. Основними серед них є збільшення та інтенсифікація робочого навантаження, недостатня рухова активність, порушення режиму харчування, відпочинку, тобто недотримання здорового способу життя. Наприклад, хронічний дефіцит рухової активності стає реальною загрозою здоров'ю та нормальній фізичній працездатності осіб різного віку.

Сучасне суспільство далеке від фізичної досконалості, від якої безпосередньо залежить стан його здоров'я. Опитаних нами людей ми умовно поділили на три типи, перші вважають, що це не є важливо, оскільки не мають проблем зі здоров'ям, другі відносяться до тих, що надає перевагу не профілактиці, а самому лікуванню, наступний тип людей не має чіткої мотивації для занять фізичними вправами, внаслідок чого з часом втрачають найцінніше, що мають – здоров'я! Свої переваги кожен з вище наведених типів людей пояснює майже однаково :

неналежне функціонування галузі фізичного виховання та спорту. Пояснюють це відсутністю відповідних установ для занять фізичними вправами, відсутністю бажаного виду спорту в районі проживання або частого перебування, дороговизною занять. Самостійно займатись більшість опитаних не хочуть. Пояснюють це також по-різному. Найпоширенішими відповідями були: відсутність бажання займатись самостійно, власна необізнаність, відсутність місця для тренувань.

На поставлені питання серед інших виділяється наступна відповідь опитаних: недовіра до інструктора фізичного виховання, боязнь тренуватись у не компетентного і необізнаного в своїй справі тренера, причому часто це все списували на молодих фахівців.

Отож як бачимо, сфера фізичного виховання та спорту потребує реформації.

Спробуємо розібратись, що слід виправляти першочергово.

Підготовку фахівців галузі фізичного виховання і спорту на сьогодні здійснює: Львівський державний університет фізичного виховання, Національний університет фізичного виховання і спорту України, Харківська державна академія фізичної культури, Донецький державний інститут здоров'я, фізичного виховання і спорту, Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту, а також кафедри педагогічних та гуманітарних ВНЗ. Кількість випускників-фахівців достатня для належного функціонування галузі.

Як відомо, серед молоді, професія вчителя фізичного виховання та спорту престижем не користується. Причин цьому декілька, у тому числі й фінансових, але основною залишається та, що вільних вакансій пов'язаних з професією, яка вимагає фізкультурної освіти майже немає.

Сучасна ситуація у сфері праці та зайнятості ставить випускників фізкультурних вузів досить складні умови. Так, якщо раніше система розподілу випускників навчальних закладів гарантувала їм зайнятість за фахом, то тепер розподіл проводиться в обмеженому масштабі, ставлячи молодих фахівців в ситуацію жорсткої конкуренції з людьми, що мають досвід роботи. Значна частина випускників фізкультурних вузів, отримавши вільне розподіл, шукає і знаходить собі застосування в сферах, далеких від фізичної культури і спорту.

Чому ж так відбувається? Чому люди не зацікавлені в своєму оздоровленні, а молоді спеціалісти в своїй професії?

Безперервна підготовка фахівців в галузі фізичного виховання та спорту припускає оволодіння основними знаннями, уміннями, руховими діями, починаючи з дошкільного віку, протягом всього життя, включаючи й самоосвіту [4; 7; 9; 10].

Фактично, фізичними вправами нас привчають займатись з дитсадочка, в якому посада інструктора з фізичного виховання передбачена, але в більшості дошкільних закладів його нема. Тобто вже з дитинства ми маємо спотворену модель вчителя фізичного виховання і предмету, як такого, який є одним з основних. В школі ситуація дещо покращується, хоча велику роль тут відіграє професіоналізм вчителя. Він повинен бути прикладом у всьому, сам має самовдосконалюватись, пробувати самостійно модернізувати процес навчання фізичним вправам на своєму місці роботи, слідкувати за власним станом фізичної підготовленості.

Звернувшись до нашого опитування ми зауважили, що опитуванні з недовірою відносяться до атестації викладачів фізичного виховання, оскільки вважають, що важко за короткий проміжок часу (підготовка, курси і т.д.) досягнути надбаня у галузі фізичного виховання і спорту за останні кілька років.

Збільшує показник недовіри населення як до самого процесу фізичного виховання, так і до людини, яка керує цим процесом ще й те, що, мабуть, у жодній іншій сфері суспільства, окрім як у сфері фізичної культури і спорту, є працівники без спеціальної освіти. Цей контингент по можливості повинен бути замінений особами з відповідними дипломами або пройти певну спеціальну підготовку. Статистичні дані показують, що 15,2% працівників фізичної культури і спорту не мають спеціальної освіти. Причому найбільше число осіб без спеціальної освіти працюють на посаді тренера з виду спорту, вчителя фізичної культури в загальноосвітній школі та на посаді працівника спортивної споруди.

Посади інструктора-методиста, інструктора фізичної культури дитячого дошкільного закладу і працівника апарату спорткомітету займають проміжне місце в шкалі, що характеризує потребу в кадрах.

Наведені матеріали свідчать про наявність попиту суспільства на фізкультурні кадри різного профілю і його задоволення через систему вищої фізкультурної освіти.

Варто розрізнити безперервну фізкультурну освіту й безперервну професійну підготовку фахівців в галузі фізичного виховання та спорту, яка також перебуває в рамках доузівської, вузівської і наступній формах підготовки [6; 8; 11; 12].

У цей час можна стверджувати, що провідним компонентом у підготовці фахівця в широкому значенні слова є придбання не тільки вмінь, навичок, методик їхнього застосування, але й накопичення наукових знань.

Сучасний ринок праці диктує необхідність постійного підвищення кваліфікації, оновлення фахових знань. До такої постановки питання готові лише фахівці, що уміють добувати нову інформацію й ефективно її використовувати в педагогічній і управлінській діяльності.

ВИСНОВКИ

Фізична культура та спорт на сьогоднішній час одна з найбільш потребує змін, реформацій та удосконалення сфер суспільства. Причому вона потребує абсолютно якісного оновлення, починаючи від нормативно-правових документів і закінчуючи переглядом існуючих моделей підготовки фахівця. Слід активно впроваджувати інформаційні, комп'ютерні технології у процес фізичного виховання, щоб у результаті отримати високоякісного фахівця здатного здійснювати одну із найважливіших функцій у суспільстві: передачу своїх знань та навичок, з метою збереження здоров'я населення.

Таким чином, обрана тема дослідження є актуальною і потребує шляхів активного розв'язання. У перспективі планується розширити діапазони дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вища освіта України і Болонський процес // Навч. програма курсу / Упоряд.: Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В., Бабин І.І. - К.: Тернопіль, 2004.
2. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта. - 2002. - № 26.
3. Державна програма розвитку фізичної культури і спорту на 2007-2011 роки. Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2006 р. № 1594 // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>
4. Долженко О.В. Сорбонская и Болонская декларации: Информация к размышлению... // Вест. высш. шк.: Альма-матер. - 2000.
5. Ермолаева М.Г. Разработка образовательных программ в системе повышения квалификации педагогов // Педагогика, 2005.
6. Коротаяева Е.В. Качество подготовки будущего педагога // Педагогика, 2006. - № 9.
7. Лутай В.С. Філософія сучасної освіти: навч. посібн. - К.: Центр «Магістр-S», творча спілка вчителів України, 1996.
8. Магин В.А., Тищенко П.Ю. Научно-исследовательская работа в профессиональном становлении специалистов по физической культуре и спорту // Теория и практика физической культуры, 2007.
9. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали: травень-грудень 2004 р.) / За ред. Кременя В.Г. Упоряд.: Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В., Бабин І.І. - К. - Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2004. - Ч. 2.
10. Матеріали науково-практичного семінару «Кредитно-модульна система підготовки фахівців у контексті Болонської декларації». - Л.: «Львівська політехніка», 2003.
11. Моделі гармонізації національних та міжнародних стандартів вищої освіти в контексті Болонського процесу // Матер. міжнар. семінару. - Л.: Літопис, 2004.
12. Педагогическое физкультурно-спортивное совершенствование: Учеб. пособие / Под ред. Ю.Д. Железняка. - М.: Изд. центр «Академия», 2002.